

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV INTERESNIH SKUPIN NA
OROŽARSKO POLITIKO IN ZAKONODAJO V
ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE**

Mitja Milan Kuri

Ljubljana, avgust 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV INTERESNIH SKUPIN NA OROŽARSKO POLITIKO IN
ZAKONODAJO V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE**

Kandidat: Mitja Milan Kuri
Vpisna številka: 04039519
Študijski program: visokošolski strokovni študijski program Uprava prva stopnja
Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, avgust 2016

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Mitja Milan Kuri, študent visokošolskega strokovnega študijskega programa Uprava prva stopnja, z vpisno številko 04039519, sem avtor diplomskega dela z naslovom Vpliv interesnih skupin na orožarsko politiko in zakonodajo v Združenih državah Amerike.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je glavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z fakultetnimi navodili;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Ur. List RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela in soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Anja Cirnski, prof. slovenščine

Ljubljana, 19. 8. 2016

Podpis avtorja:

POVZETEK

Združene države Amerike (ZDA) imajo velik problem na področju oboroženega nasilja. Kljub naraščajočemu nasilju in številnim tragedijam ter dejstvu, da vsako leto umre vse več Američanov za posledicami strelnega orožja, se na področju orožarske politike in zakonodaje v ZDA ne spremeni nič oziroma zelo malo. Poraja se torej vprašanje, zakaj je temu tako. To vprašanje mi je dalo navdih za naslov diplomske naloge.

Orožarska politika in zakonodaja ZDA že od nekdaj razdvajata ameriško javnost. Razprava, vezana na to temo, sega od nastanka ZDA in sprejetja prve ameriške Ustave ter listine pravic do danes. Pri razdvajanju javnega mnenja glede orožarske politike in zakonodaje v ZDA moramo upoštevati vlogo in vpliv Nacionalne strelske zveze (NRA). Ta kot glavni zaščitnik drugega amandmaja k Ustavi ZDA vpliva na njene številne člane in družbo ter tako sooblikuje orožarsko politiko v Ameriki.

V diplomskem delu sem preučil in pojasnil zgodovinske okoliščine in dejstva nastanka ZDA, ki so privedla do sprejetja drugega amandmaja k ustavi ZDA. Glavni cilj diplomskega dela je bil opredeliti in pojasniti vpliv NRA na orožarsko politiko in zakonodajo v ZDA. NRA je zagotovo ena najvplivnejših interesnih skupin v ZDA.

Ključne besede: Združene države Amerike, Ustava ZDA, drugi amandma k Ustavi ZDA, orožarska politika, orožarska zakonodaja, Nacionalna strelska zveza

SUMMARY

IMPACT OF INTEREST GROUPS ON ARMORY POLICY AND LEGISLATION OF THE UNITED STATES OF AMERICA:

The United States of America have a big problem in the field of armed violence. Despite the fact that violence and numerous tragedies are on the increase and too many Americans die every year from the consequences of firearms, nothing or too little is done in the field of armament policy and US legislation. The question that arises is why this is happening. This question has given me inspiration for the the title of my diploma thesis.

Armament policies and US legislation have been separating the American public since long ago. The debate, connected with this topic, has been active since US emergence, adoption of the first American Constitution and Charter of Fundamental Rights till today. The role and influence of National Rifle Association (NRA) is of great importance in the division of public opinion concerning armament policies and legislation in the USA. As the main protector of the second amendment of the US Constitution NRA has a great impact on its numerous members and the society and as such co-shapes the armament policy in America.

The diploma thesis studies and explains historical circumstances and facts concerning the USA emergence that have led to adoption of the second amendment to the US Constitution. The main goal of the thesis was to identify and explain the impact of NRA on armament policy and US legislation. NRA is certainly one of the most influential interest groups in the USA.

Key words: the United States of America, US Constitution, the second amandement to the US Constitution, armament policy, armament legislation, National Rifle Association

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK	v
SUMMARY	vi
KAZALO	vii
KAZALO PONAZORITEV	viii
KAZALO GRAFIKONOV	viii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	ix
1 UVOD	1
2 ZGODOVINSKE OKOLIŠČINE NASTANKA IN SPREJETJA DRUGEGA AMANDMAJA K USTAVI ZDA	4
2.1 NASTANEK ZDA	4
2.2 USTAVA ZDA	7
2.2.1 TEMELJNA NAČELA USTAVE ZDA	7
2.2.2 KONVENCIJA LETA 1787	8
2.2.3 LISTINA PRAVIC ALI <i>BILL OF RIGHTS</i>	11
2.2.4 DRUGI AMANDMA K USTAVI ZDA	11
3 NACIONALNA STRELSKA ZVEZA NRA	13
3.1 USTANOVITEV NRA	13
3.2 OD STRELSKE ZVEZE DO VPLIVNE POLITIČNE SKUPINE	14
3.2.1 INTERESI IN VIZIJE NRA	15
3.2.2 POLOŽAJ IN VLOGA NRA	15
3.2.3 FINANCIRANJE NRA	15
3.3 VIDNI ČLANI NRA	16
4 ANALIZA VPLIVA NRA NA OROŽARSKO ZAKONODAJO IN POLITIKO V ZDA	17
4.1 SPREJETJE NAJODMEVNEJŠIH OROŽARSKIH ZAKONOV V ZDA	17
4.2 AKTUALNO MNENJE AMERIŠKE DRUŽBE O LASTNI OROŽARSKI POLITIKI IN ZAKONODAJI	19
4.2.1 VPLIV NRA NA JAVNO MNENJE	21
4.2.2 STALIŠČA IN ARGUMENTI NRA	22
4.3 METODE DELOVANJA NRA	23
5 PREVERJANJE HIPOTEZ	24
6 ZAKLJUČEK	25
LITERATURA IN VIRI	27

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Javno mnenje glede podpore sprejetja ostrejših orožarskih zakonov in ukrepov v ZDA (po dogodku iz Newtowna).....	20
Grafikon 2: Priljubljenost NRA po dogodku iz Newtowna	21

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

KRATICA	POMEN
ZDA	Združene države Amerike
NRA	National Rifle Association
ILA	Institute for Legislative Action
FBI	Federal Bureau Investigation
NICS	National Instant Criminal Background Check System

1 UVOD

Za naslov diplomskega dela sem se odločil, ker menim, da je tema izjemno zanimiva in aktualna. Orožarska zakonodaja in politika v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) razdvajata ameriško javnost.

ZDA beležijo vsako leto večje število smrtnih žrtev (okoli 30.000 na leto) na račun strelnega orožja, bodisi zaradi oboroženega nasilja, kriminala ali nesreč pri rokovanju z orožjem (Cook, 2014, str. 1). Kljub zahtevam in pozivom mnogih po spremembah orožarske zakonodaje in uvajanju ostrejšje orožarske politike, se v ZDA ne zgodi oziroma spremeni nič. Razloge za to sem, na podlagi preučitve in analize dosegljive literature, predstavil v diplomskem delu. Ker menim, da drugi amandma k Ustavi ZDA Američanom ne daje le pravice do oborožitve, temveč k temu v neki meri tudi spodbuja, sem v nalogi temeljiteje preučil zgodovinske okoliščine, ki so vplivale na zapis te pravice v ameriško Ustavo.

Da bi boljše razumeli odnos Američanov do orožja ter njihovo orožarsko zakonodajo in politiko, je pomembno, da poznamo zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja ZDA (Grunewald, 2013/2014). Za odgovor na vprašanje, zakaj se na področju orožarske politike in zakonodaje v ZDA ne zgodi nič, sem podrobneje preučil Nacionalno strelsko zvezo (v nadaljevanju NRA), in na podlagi analize dane literature opredelil njeno vlogo ter vpliv pri oblikovanju orožarske zakonodaje in politike v ZDA.

Američani so najbolj oborožen narod na svetu. V ZDA je registriranih več kot tristo milijonov kosov strelnega orožja, ki je v lasti prebivalstva. Statistično gledano ima torej vsak Američan v lasti orožje. Dejstvo je, da imajo ZDA velik problem z orožjem, saj so glede oboroženega nasilja v samem svetovnem vrhu.

Poraja se vprašanje, zakaj politika oziroma vlada ZDA ne ukrepa in končno zaostri orožarsko zakonodajo ter sprejme ustrezne zakone. Upoštevati je potrebno tudi moč in vpliv NRA, ki na podlagi svojih interesov lobira in vpliva na politično dogajanje ter tako sooblikuje orožarsko zakonodajo in politiko v ZDA (Brunner, 2014). NRA, ki je bila ustanovljena kot navadna strelska zveza za poučevanje vojakov in rekreativcev pri rokovanju z orožjem, je skozi čas postala ena najvplivnejših političnih skupin v ZDA. Brezkompromisno se zavzema za zaščito ustavnih pravic Američanov do oborožitve in se pri tem sklicuje na drugi amandma ameriške Ustave (BBC News, 2016).

V diplomskem delu sem celovito preučil in analiziral zgodovinska dejstva in okoliščine ter pojasnil vpliv le teh na nastanek ter sprejetje drugega amandmaja k Ustavi ZDA, ki se glasi: »Ker je dobro organizirana Obrambna garda nujna za varnost svobode države, se pravice ljudi imeti in nositi Orožje ne sme kršiti.« (Jaklič, 2005, str. 98) Dodatno sem analiziral in opredelil tudi vpliv drugega amandmaja k Ustavi ZDA na ameriško družbo in njen odnos do orožja. Ne glede na visoko stopnjo oboroženega nasilja in števila tragedij, kot so strelski pohodi na ameriških šolah in univerzah, so mnenja o sprejetju ostrejšje

orožarske zakonodaje v ameriški družbi zelo različna. Eden od dejavnikov, ki vpliva na javno mnenje, je NRA, ki ima že več kot štiri milijone članov in privržencev med ameriškimi volivci. V diplomski nalogi sem podrobneje preučil NRA in s pomočjo dostopne literature analiziral ter pojasnil vlogo, položaj, interese in metode delovanja zveze. Predvsem sem želel dokazati in opredeliti vpliv, ki ga ima NRA na orožarsko politiko in zakonodajo v ZDA.

Upam, da bo diplomsko delo pripomoglo k boljšemu razumevanju orožarske politike in zakonodaje ZDA in da bom lahko na podlagi zaključnih ugotovitev raziskovalnega področja potrdil zastavljene hipoteze.

Namen diplomskega dela je predstaviti in opredeliti zgodovinska dejstva in okoliščine, ki so vplivale na nastanek in sprejetje drugega amandmaja k ameriški ustavi. Preučil sem, kakšen vpliv ima drugi amandma k Ustavi ZDA na ameriško družbo oziroma njen odnos do orožja. Glavni namen predstavlja analiza vpliva NRA na orožarsko zakonodajo in politiko v ZDA. S to analizo bi rad dokazal, da je največja ovira pri sprejemanju strožje orožarske zakonodaje NRA, ki je ena najmočnejših interesnih skupin v Beli hiši, saj se zavzema za orožarske pravice ter je proti spremembam oziroma postritvam orožarske zakonodaje.

V diplomskem delu sem si zastavi štiri cilje:

- raziskati in predstaviti zgodovinska dejstva in okoliščine, ki so vplivale na nastanek in zapis pravice do imetja ter nošenja orožja v Ustavo ZDA;
- analizirati in potrditi vpliv drugega amandmaja k Ustavi ZDA na ameriško družbo;
- preučiti in analizirati interese, vlogo in delovanje NRA ter
- dokazati in opredeliti vpliv NRA na orožarsko zakonodajo in politiko ZDA.

Postavil sem si dve hipotezi, in sicer:

HIPOTEZA 1: Zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja ZDA so močno vplivale na zapis pravice do imetja in nošenja orožja v drugi amandma k Ustavi ZDA.

HIPOTEZA 2: Največjo oviro ZDA pri sprejemanju ostrejšje orožarske zakonodaje predstavlja NRA, ki močno vpliva na orožarsko politiko in zakonodajo v Ameriki.

Pri izdelavi diplomskega dela bom uporabil različne metode in tehnike raziskovanja. Pri iskanju in zbiranju literature se bom osredotočil na literaturo in vire, s pomočjo katerih bom lahko potrdil ali zavrnil zadane hipoteze. V diplomski nalogi se bom posvetil preučitvi in pravilni interpretaciji sekundarnih virov, kot so knjige, revije, strokovne revije, časopisi, članki in članki na spletu. Za raziskavo okoliščin in dejstev, ki so vplivale na zapis pravice do nošenja in posedovanja orožja v Ustavo ZDA, bom preučil in analiziral zgodovinsko literaturo na to temo. Da bom lahko opredelil in predstavil vpliv NRA na orožarsko zakonodajo in politiko v ZDA, bom s pomočjo analize dosegljive literature preučil nastanek, razvoj, metode delovanja in ambicije zveze. Del potrebnega gradiva za omenjeno raziskavo bom pridobil iz različnih tujih in domačih virov, ki jih bom ustrezno interpretiral v kontekstu z zastavljeno temo. Tema moje diplomske naloge je zelo aktualna

in dnevno se v medijih pojavljajo objave novih člankov in strokovnih mnenj na to temo. Pri raziskovanju bom upošteval že objavljeno in aktualno gradivo ter, za dosego ciljev diplomske naloge, izluščil bistvo. Zraven že omenjene metodologije dela si bom pomagal še z naslednjima metodama raziskave:

Policy analiza: Poenostavljeno lahko rečemo, da je policy analiza raziskovalna metoda, ki pomaga razumeti politiko in javne politike. S to metodo si bom pomagal pri razumevanju sprejemanja zakonodaje in izvajanja politike na področju orožja v ZDA.

Študija primera: S to tehniko si bom pomagal pri ugotavljanju dejanskega stanja pri konkretnem primeru analize. Študija primera je temeljit opis in analiza posamezne enote ali sistema, na primer, dogodka, skupine, posameznika ali skupnosti. Študijo primera bom uporabil pri raziskovanju orožarske politike in zakonodaje v ZDA ter tako dodatno ovrednotil s pomočjo policy analize obdelano gradivo.

2 ZGODOVINSKE OKOLIŠČINE NASTANKA IN SPREJETJA DRUGEGA AMANDMAJA K USTAVI ZDA

V tem poglavju bom na podlagi preučitve in analize primerne literature preveril zastavljeno hipotezo 1 ter jo potrdil ali zavrnil.

2.1 NASTANEK ZDA

Kolonizacija Amerike se je začela z njenim odkritjem leta 1492. Španija in Portugalska sta kot prvi začeli kolonizirati Ameriko in ustanavljati mesta po njej. Sledile so jim Anglija, Francija, in Nizozemska. Od začetka 16. stoletja je večino ozemlja Severne Amerike zasedala Anglija, saj je ustanovila 13 kolonij, ki so bile v njeni lasti (New World Encyclopedia, 2016).

Priseljevanje Evropejcev, zlasti Angležev, v kolonije Severne Amerike je postalo bolj organizirano v 17. stoletju. Vzroki za emigracijo v Novi svet so bili različni. Nekateri so prišli, da bi obogateli s trgovino, spet drugi zaradi političnih, verskih ali osebnih razlogov, večino priseljencev pa je v Ameriko vodila želja po boljšem življenju (New World Encyclopedia, 2016).

Razlike med severnimi, srednjimi in južnimi kolonijami so bile predvsem verske, politične, ekonomske in socialne. Premagovanje in reševanje medsebojnih razlik in problemov pa so oblikovale državo ZDA, kot jo poznamo danes (Hagen, 2005).

»V vseh fazah kolonialnega razvoja je bilo presenetljivo, kako skromen nadzorni učinek je imela angleška vlada. Vse kolonije, razen Georgije, so nastale kot družbe delničarjev ali kot fevdalna gospostva, izhajajoč iz listin, ki jih je podeljevala angleška krona. Dejstvo, da je kralj prenesel svojo neposredno suverenost nad naselji Novega sveta na delniške družbe in na lastnike, seveda še ni pomenilo, da so bili prebivalci ameriških kolonij tudi brez vsakega nadzora.« (Ferfila, 2002, str. 474)

Kolonije so se zaradi skromnega učinka angleškega nadzora počutile skorajda neodvisne. Same so se videle v podobi nekakšne zvezne države oziroma države, ki je podobna Angliji. V sredini 17. stoletja so bili Angleži tako zatopljeni v državljansko vojno s puritansko državo Oliverja Cromwella, da so zanemarili vodenje in načrtovanje kolonialne politike. Probleme učinkovitega angleškega nadzora kolonij je predstavljala tudi razdalja, ki so jo morali premagovati preko oceana. Ljudje so se v kolonijah čedalje bolj navajali na neodvisnost in samoodločanje, nenazadnje tudi zaradi trdega življenja in neizprosnih naravnih okoliščin tega kontinenta. Angleška kolonialna politika je bila oslABLJENA, saj tudi uprave niso mogli učinkovito širiti v notranjost države. Zaradi nestabilnega stanja v angleški kolonialni politiki so kolonialne skupščine končno videle možnost, da dosežejo svoje pravice in svoboščine (Ferfila, 2002, str. 474–475).

Vedno večja želja kolonij po neodvisnosti in svobodi je privedla do britanskih ukrepov, s katerimi je kraljevina želela onemogočiti kakršne koli zahteve kolonij po zahodnih

ozemljih. Bali so se, da bi selitve kolonij na omenjena območja povzročile nemire in se končale z vojno z domorodnimi Indijanci. Britanska vlada teh ukrepov ni nikoli izvedla, je pa dosegla, da so ljudje v kolonijah organizirali odpor, saj so jim z napovedjo omenjenega ukrepa hoteli tratiti temeljne pravice do poselitve zahodnih ozemelj. »Odlog, znan kot odlok o kolkih, je nalagal, da mora biti na vseh časnikih, plakatih, sporočilih, dovoljenjih, zadolžnicah ali drugih pravnih dokumentih nalepljen kolek, denar pa naj bi se porabil za 'obrambo, zaščito in varnost' kolonij.« (Ferfila, 2002, str. 476–477)

Na Massachusettski skupščini leta 1765 so vodilni možje pozvali vse kolonije, da imenujejo svoje predstavnike v kongres o odloku o kolkih, ki je potekal v New Yorku. Na kongresu so delegati sprejeli mnogo resolucij. V njih je bilo rečeno, da »jim po zakonski poti še nikoli nihče ni nalagal davkov, razen njihova veljavna zakonodajna oblast, in da jim jih tudi ne bo,« ter da kaže odlok o kolkih «jasno namero izničiti pravice in svoboščine kolonistov» (Ferfila, 2002, str. 477).

Medtem ko je bil britanski parlament pripravljen prisluhniti zahtevam kolonij, so britanski trgovci zavračali vsak dialog, saj bi šlo v njihovo škodo. Leta 1767 je Britanija uvedla nove davke, s katerimi bi na podlagi pobranega denarja financirala kolonialno politiko in britansko vojsko na tem ozemlju. Trgovci so se v znak protesta združili in pozivali ljudi v Bostonu, da kupujejo domače proizvode, kar je privedlo do nasilja. »Zaradi teh izgredov so Britanci poslali tja dva regimenta vojakov, da bi zaščitili svoje carinska pooblastila.« (Ferfila, 2002, str. 477)

Prisotnost britanske vojske je ljudi v Bostonu še dodatno spodbudila k močnejšimi protestom in posledično je prišlo do še večjega nasilja med vojaki in prebivalci kolonij.

Eden največjih privržencev ameriške neodvisnosti Samuel Adams je leta 1772 prepričal bostonski mestni vzhod o potrebi izvolitve 'korespondenčnega komiteja', »s katerim bi se postavile pravice in pritožbe kolonistov. Komiteje so dejansko ustanovili v vseh kolonijah in iz njih je nastal temelj za učinkovite revolucionarne zakonodaje« (Ferfila, 2002, str. 478).

Tako imenovani prvi celinski kongres je virginjski mestni svet sklical 5. septembra 1774. Delegati so se sestali v Philadelphiji z namenom, da bi se pogovorili o slabemu položaju v kolonijah. Ob koncu zgodovinskega kongresa so delegati predstavili vrsto resolucij, med katerimi sta zelo pomembni dve, in sicer Resolucija o pravici kolonistov do »življenja, svobode in lastnine« in Resolucija o pravici okrožnih zakonodajnih organov, po kateri lahko vpeljejo »vse vrste davkov in obliko notranje ureditve« (Ferfila, 2002, str. 478).

Zagotovo je najpomembnejša odločitev prvega celinskega kongresa, da formirajo »Celinsko zvezo«, ki je še naprej bojkotirala trgovanje z Anglijo. Zveza je tako po konferenci prevzela vodstvo v kolonijah in spodbujala k odstranitvi še preostale kraljeve oblasti v Ameriki. »Začeli so zbirati vojaške zaloge in mobilizirati vojaške enote. Javno mnenje so podžigali v revolucionarni plamen.« (Ferfila, 2002, str. 478)

General Thomas Gage je bil poveljnik vojaških enot v Bostonu. Zvedel je, da v Massachusettsu kolonisti zbirajo strelivo in vojaške zaloge. Odločil se je, da pošlje skupino najboljših mož iz čete, da zaplenijo strelivo. 19. aprila 1775 je skupina prispela v vas Lexington, kjer so se soočili s skupino 70-ih «minutnikov» – tako so jih imenovali, ker se je o njih govorilo, da so v minuti pripravljeni na boj. Medtem ko so se Američani umikali, je nekdo sprožil strel. To je britanske čete spodbudilo, da so začeli streljati na minutnike. Počil je, kot pogosto navajajo izrek Ralpa Walda Emersona, »strel, ki je odmeval po vsem svetu« (Ferfila, 2002, str. 479).

Američani so na podeželju mobilizirali prostovoljce za vojsko in se podali v Concord, kjer so se bojevali z britanskimi četami. Prizadejali so jim hude poraze. Ta čas »se je v Philadelphiji v Pensilvaniji 10. maja 1775 sestal drugi celinski kongres. 15. maja je izglasoval odločitev, da gredo v vojno, postavil kolonijske milice v celinsko službo in imenoval polkovnika Georgea Washingtona za vrhovnega poveljnika ameriških sil« (Ferfila, 2002, str. 479).

»10. maja 1776, natanko leto dni po prvem zasedanju drugega celinskega kongresa, so sprejeli resolucijo, ki razglša odcepitev.« (Ferfila, 2002, str. 480)

Thomas Jefferson iz Virginije je bil ključni mož pri pripravi ameriške deklaracije o neodvisnosti. Američani so Deklaracijo o neodvisnosti sprejeli 4. julija 1776 in tako je nastala nova država ZDA. Jefferson je v vsebini deklaracije upošteval Johna Locka in njegova načela o vladavini. »Boj za ameriško neodvisnost je bil boj za vladavino, ki temelji na ljudski volji namesto kraljeve vladavine.« (Ferfila, 2002, str. 480)

Francozi so z navdušenjem podprli ameriško odcepitev od angleške krone, saj so, tako kot Američani, nasprotovali fevdalizmu in privilegijem. Dejstvo je, da so Francozi podpirali ameriško neodvisnost tudi zaradi osebnih ekonomskih koristi. To sodelovanje med državama je še bolj zaostriilo spor z Britanijo. Prišlo je do sedemletne vojne, v kateri je Amerika s pomočjo Francije porazila Britanijo. 3. septembra 1783 je s t. i. Pariškim sporazumom Britanija priznala neodvisnost vsem 13-im kolonialnim državam (Ferfila, 2002, str. 480–481).

ZDA predstavljajo prvo moderno državo, ki je nastala kot plod ljudske volje in idej. Še danes so demokratične vrednote, ki so zajete v Ustavi ZDA, temeljno vodilo za pisanje novih ustav v demokratičnih državah. Tudi slovenska ustava temelji na vrednotah in načelih ameriške ustave.

2.2 USTAVA ZDA

»Ustava Združenih držav Amerike je najstarejša veljavna pisna ustava v svetu, verjetno pa tudi najpomembnejše, najvplivnejše in najbolj študirano pravno besedilo, kar jih je bilo napisanih. V dobrih dveh stoletjih je ameriška ustava vzdržala preizkuse in pritiske časa, vojn in sprememb na družbenem, političnem, ekonomskem in socialnem področju. Tako se še danes uporablja v nespremenjeni obliki.« (Jaklič, 2005, str. 11)

»Sprejem ustave, ki temelji na še sedaj sodobnih demokratičnih vrednotah, je bilo nedvomno izjemno dejanje, zlasti če pomislimo, da se je to zgodilo pred francosko revolucijo.« (Grad, Kristan & Perenič, 2004, str. 134).

V ZDA imenujejo ustavo »Constitution«, ki so jo napisali ustanovni očetje ZDA 17. novembra leta 1787. Američani pravijo svoji ustavi tudi »Supreme Law«, kar pomeni vrhovni zakon, saj so ustavi podrejeni vsi drugi zakoni in predpisi (MagazinUSA.com, 2016).

2.2.1 TEMELJNA NAČELA USTAVE ZDA

»Ljudje so svobodni. Vsak ima le sam pravico, da odloča o svojem življenju, svobodi in o tem, kako si bo ustvaril srečo v življenju. V tej svobodi je povsem neomejen, vse dokler ne začne posegati v pravice drugih. Ker pa se dogaja, da posegajo ljudje v pravice drugih, je pravice teh drugih treba zavarovati. Zato in le zato, da se te pravice zaščitijo, so ljudje ustanovili oblast, ki skrbi za to, da bodo ljudje lahko uživali v svoji svobodi, doseganju sreče in v vseh svojih pravicah.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 12)

»Če pa bi se slučajno zgodilo, da bi oblast začela presegati svoja pooblastila in posegati v svobodo in pravice ljudi, ima ljudstvo vso pravico, da to oblast odpravi ali jo zamenja z novo.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 13)

»Za razumevanje ameriške ustave je tako bistvenega pomena poznavanje temeljev, na katerih so takratni ameriški politični veljaki gradili bodočo državno ureditev. Četrtega julija 1776 so ob razglasitvi neodvisnosti, ločitev od angleške krone utemeljili prav z idejo o svobodnem posamezniku, suverenem ljudstvu in omejeni oblasti.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 13)

Te moralne temelje Ustave ZDA, ki so jih razdelali Bodin, Pufendorf, Rousseau in Lock, so v 18. stoletju poimenovali kar »samoumevne resnice«. Bistvo vsebine teh resnic je, da so nam vsem od našega Stvarnika dane neodtujljive pravice in da smo v njegovih očeh vsi enakovredni (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 13).

»Na teh temeljih so očetje ameriške neodvisnosti kmalu po njeni razglasitvi oblikovali tudi prvo zvezo trinajstih kolonij, tako imenovano konfederacijo.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 14)

2.2.2 KONVENCIJA LETA 1787

Ustavna konvencija leta 1787 se je v zgodovino Združenih držav Amerike zapisala kot konvencija, ki je pripravila Ustavo ZDA.

Uspeh revolucije je Američanom omogočil, da so države konfederacije začele sprejemati t. i. prve ameriške ustave. Ustave so sicer temeljile na demokratičnih temeljih in idejah, a so imele dosti očitnih omejitev. Ena od glavnih omejitev je bila, da ustave niso zagotavljale vsem temeljnih, neodtujljivih pravic. Tako, na primer, v kolonijah južno od Pensilvanije ženskam niso priznavali političnih pravic, sužnjem pa v celoti in povsod niso priznavali neodtujljivih pravic. Kot odgovor na šibkosti določenih ustav je leta 1776 John Dickinson izdelal »Člene konfederacije«, ki so začeli veljati ob ratifikaciji vseh držav leta 1781. V praksi se je pokazalo, da imajo tudi »Členi konfederacij« veliko pomanjkljivost na področju delitve oblasti. Državne vlade so tako imele premajhne pristojnosti, da bi lahko omogočile ekonomski razvoj (niso imeli pristojnosti pobiranja davkov, uvajanja carin itd.), zato je postala vedno glasnejša zahteva po močni osrednji vladi, ki bi imela pristojnosti ne samo na lokalni, temveč tudi na zvezni ravni (Ferfila, 2002, str. 482–483).

»Leta 1786 je na predlog Jamesa Madisona Virginija pozvala vseh trinajst držav, da pošljejo svoje predstavnike na sestanek v mesto Annapolis v zvezni državi Maryland.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 15)

Sestanka se je udeležilo dvanajst od trinajstih zveznih držav. Skupaj se je zbralo kar 55 delegatov, med katerimi so bili tudi George Washington (ki je predsedoval konvenciji), James Madison, Benjamin Franklin, Alexander Hamilton in George Mason. Tomas Jefferson, Thomas Paine in John Adams se zaradi odsotnosti v tujini konvencije niso udeležili. Prvotni namen je bila le diskusija o spremembah in dopolnitvah obstoječih »Členov konfederacije«, a so kmalu spoznali, da je vsebina členov preveč pomanjkljiva in je smotrnejše, da pripravijo povsem nov osnutek ustave ZDA. Na začetku konvencije so sprejeli tudi pomembno pravilo, ki je vsaki od trinajstih zveznih držav, ne glede na njeno velikost ali število prebivalcev, dala po en glas pri odločanju na konvenciji. Da bi delegati svoje odločitve na konvenciji sprejemali neodvisno, brez pritiska javnosti, so se odločili, da bodo zapisniki konvencije javnosti nedostopni vsaj trideset let po konvenciji (Toplak v: Jaklič, str. 15–16).

Na konvenciji, ki je potekala v philadelphijski State House, so delegati prišli do pomembne ugotovitve. Vsi so bili enotni, da je ključnega pomena uskladitev pooblastil, ki so jih države konfederacije že imele in izvajale, s pooblastili nove osrednje vlade. Večina delegatov, ki so se udeležili konvencije, je bilo nagnjenih k Montesquieujevem konceptu, ki pravi: »Zakonodajna, izvršna in sodna oblast morajo biti tako harmonično uravnovešene, da nikoli nobena ne bi mogla prevladati nad drugo.« (Ferfila, 2002, str. 485)

James Madison je kot prvi predstavil osnutek ustave ZDA, ki je dobila ime »The Virginia Plan« (v nadaljevanju Virginski plan). V njej je predvidel močno centralno oblast z zakonodajnimi, davčnimi, sodnimi in izvršilnimi pristojnostmi na celotnem zveznem

območju. Po njegovem mnenju bi bilo smiselno, da bi imela zakonodajna oblast večjo moč od sodne in izvršilne veje oblasti, saj je zakonodajna oblast tista, ki postavlja ljudi na funkcije in položaje. »Zakonodajno telo naj bi bilo sestavljeno iz dveh domov, predstavniškega doma in senata, pri čemer bi člane prvega volili neposredno volivci, člane senata pa bi volili člani predstavniškega doma.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 16–17)

Virginski plan je predvideval tudi način določanja števila predstavnikov posameznih držav v obeh domovih. Število predstavnikov naj bi bilo sorazmerno z velikostjo in številom prebivalcev posamezne države. Manjša država, kot je, na primer, New Jersey, bi imela bistveno manjše število predstavnikov v predstavniškem domu in senatu kot neka večja država, denimo Virginia, ki je bistveno večja tudi po številu prebivalcev. Majhne države so se tako upravičeno bale močne zvezne oblasti, na katero bi vplivale le večje države z večjim številom predstavnikov v domovih. Iz te bojazni je posledično nastal tako imenovani »The New Jersey Plan«, ki so ga izdelali predstavniki manjših držav. Ta je predstavljal nekakšen protiosnutek Virginskemu planu, v bistvu pa je šlo za malce spremenjeno vsebino »Členov konfederacije«, ki bi manjšim državam povrnila več neodvisnosti. Prišlo je do velikega spora med zagovorniki obeh planov, a so vseeno na koncu državniki dosegli tako imenovan Velik kompromis (»The Great Compromise«), v katerem so se dogovorili, da bodo v predstavniškem domu države zastopane glede na število prebivalcev, medtem ko bo v senatu vsaka država zastopana z enakim številom predstavnikov (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 17–18).

Delegati se sprva niso mogli poenotiti o obsegu pristojnosti in pooblastil zvezne vlade. Eni so hoteli močno zvezno oblast, medtem ko so drugi poudarjali, da je lahko takšna oblast nevarna in bi lahko začela svoje pristojnosti širiti in izkoriščati. Delegati so se dogovorili, da bodo vse pristojnosti zvezne vlade navedli v prvem členu Ustave ZDA, da bi tako odpravili dvome tistih, ki so se bali neomejene moči zvezne oblasti. »Med najpomembnejšimi določbami je tudi določba, po kateri so zvezna ustava in zakoni zveznega kongresa 'vrhovno pravo države'.« (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 19)

V Ustavi je vidno, da so njeni pisci skoraj v celoti upoštevali Madisonov osnutek. Vzpostavili so sistem vladavine z ločeno zakonodajno, izvršilno in sodno vejo oblasti, ki se pa med sabo nadzorujejo. Pri vprašanju delitve oblasti so se na konvenciji odločili, da bodo dali največjo moč in pristojnosti osrednji oziroma zvezni vladi, ki bo tako lahko nalagala in pobirala davke, sprejemala zakone, si izposojala denar, kovala denar, določala merske enote, vodila zunanjo politiko, uravnavala meddržavno trgovanje, vodila vojsko in mornarico, napovedala vojno itd. (Ferfila, 2002, str. 485–486).

Iz Ustave ZDA izhaja, da zakonodajno vejo oblasti izvaja Kongres na podlagi in v okviru njegovih pristojnosti. Omejitev Kongresa je le področje njegovih pristojnosti. Kongres lahko izvaja svoje pristojnosti le v okviru ustave. Kongres je dvodomen; sestavljen je iz predstavniškega doma in senata. Za dvodomno sestavo kongresa so se delegati odločili iz preprostega razloga, da bi zagotovili enakopravno zastopstvo prvin zveze. Prvine zveze predstavljajo države in državljani. Domova se razlikujeta v tem, da predstavniški dom predstavlja državljane, medtem ko senat predstavlja države. Senat šteje 100 članov in je

neke vrste naslednik konfederalnega Kongresa. Vsaka država ima v senatu po dva predstavnika, ki sta izvoljena za mandatno dobo šestih let. »Člane senata so sprva volili predstavniška telesa držav, od sprejetja XVII. amandmaja leta 1913 pa so volitve neposredne v vsaki državi posebej.« (Grad, Kristan & Perenič, 2004, str. 142–143)

Predstavniški dom je sestavljen iz 435 članov, ki predstavljajo ljudstvo ZDA. »Za člana predstavniškega doma je lahko izvoljena oseba, ki je najmanj sedem let državljan ZDA, ki je stara najmanj 25 let in ki ima prebivališče v državi, v kateri se voli.« (Grad, Kristan & Perenič, 2004, str. 144)

Pri vprašanju kdo in s kakšnimi pooblastili naj vodi izvršilno vejo oblasti so delegati odločili, da bo izvršilna oblast predstavljena v eni osebi, predsedniku ZDA. Ta bi imel predvsem pristojnost uresničevanja zakonov. Pri vseh drugih pristojnostih, ki jih ima kot predsednik, pa je vezan oziroma se mora odločati skupaj s kongresom. Sklenili so, da bodo predsednika volili predstavniki posameznih držav (elektorji), ki bodo izvoljeni na način, ki si ga bo sama izbrala posamezna država. Temu načinu volitev pravimo elektorski sistem. Tudi v današnjem času v ZDA volijo predsednika na elektorski način, le da danes povsod volivci neposredno odločajo o predstavnikih, medtem ko so v preteklosti v mnogih državah elektorje izbirali poslanci kongresa posameznih zveznih držav. Pri ureditvi sodne veje oblasti so se delegati lažje odločili. Določili so, da naj bo najvišji organ sodne oblasti vrhovno sodišče. Vsa ostala sodišča so vrhovnemu sodišču podrejena. Pomembno stališče delegatov je bilo, da naj bodo sodniki neodvisni od politike, saj je le tako možno, da se odločajo po svoji vesti, brez pritiskov in zadržkov. Sodnike so posledično imenovali in ne volili za določeno mandatno obdobje (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 21–23).

Ustavna zasnova je bila kratka, jasna in funkcionalna ter je temeljila na idejah suverenosti ljudstva in položaju posameznika. Ustava je sestavljena iz preambule, ki se nahaja na začetku ustave, in normativnega besedila ustave. V preambuli so zapisani razlogi in izhodišča za njen sprejem, medtem ko je normativni del besedila razdeljen na člene (Grad, Kristan & Perenič, 2004, str. 135).

»Naposled se je konvencija spopadla z najpomembnejšim od vseh vprašanj, kako uveljaviti pooblastila, ki jih je dobila nova vlada.« (Ferfila, 2002, str. 486)

Zvezna vlada je v zakonskem okviru imela sicer vse pristojnosti v obliki dokumenta (Ustave ZDA), a jo države v praksi niso upoštevale. Sprva so za spoštovanje in izvrševanje ustave hoteli uporabiti silo, a so hitro uvideli, da bi to uničilo vezi med zveznimi državami. Prišli so do zaključka, da zvezna vlada ne sme delovati proti posameznim državam, temveč proti posameznikom, in da mora sprejemati zakone, ki zajemajo in zavezujejo vsakega posameznika in ne le države kot celote (Ferfila, 2002, str. 486).

Po opredelitvi delitve oblasti in obsegu pristojnosti zvezne vlade so se na konvenciji morali spopasti še z vprašanjem suženjstva v Ameriki. Predvsem na jugu je bilo lastništvo oziroma trgovina s sužnji zelo razširjena. Večina predstavnikov v kongresu je bila sicer proti suženjstvu, a so ga kljub temu odobrili za naslednjih dvajset let. Vzrok za takšno

odločitev kongresa je bila odločitev predstavnikov držav Georgije ter Severne in Južne Karoline, da v primeru ukinitve pravic lastništva in trgovine s sužnji ne bodo pristopile k skupni zvezi oziroma podpisali Ustave ZDA (Toplak v: Jaklič, 2005, str. 20).

17. septembra 1787 je izdelano ustavo podpisalo 39 od 42 prisotnih predstavnikov konvencije. Delegati so se odločili, da bo nova ustava začela veljati, ko jo bo ratificiralo vsaj devet od trinajstih držav. Ob zaključku konvencije niso bili vsi predstavniki zveznih držav zadovoljni z vsebino nove ustave. Mnogi so izrazili določene zadržke glede zvezne vlade, njene velike moči in obsega pristojnosti. Bali so se, da bi s strani zvezne vlade prišlo do novih obdavčitev, zatiranja posameznih držav in tratenja človekovih pravic ter celo do vojne. Nasprotovanje zagovornikov močne zvezne oblasti in zagovornikov šibke zvezne oblasti je privedlo do nastanka dveh političnih strank, ki so se poimenovali federalisti (zagovorniki močne zvezne oblasti) in protifederalisti (privrženci šibkejše zvezne vlade). Da bi federalisti prepričali protifederaliste o sprejemu nove ustave, so sklenili, da bodo v Ustavo ZDA zapisali listino svoboščin, imenovano »Bill of Rights«, kot zagotovilo, da bo nova zvezna vlada delovala zakonito in v obsegu njenih pristojnosti ter da bo dosledno spoštovala in ščitila temeljne človekove pravice vsakega posameznika (Ferfila, 2002, str. 486–487).

2.2.3 LISTINA PRAVIC ALI *BILL OF RIGHTS*

»Ko so septembra leta 1789 prvič sklicali kongres v mestu New York, so bile zahteve po amandmajih, ki naj zaščitijo pravice posameznika, dejansko enodušne.« (Ferfila 2002, str. 487)

Ker je za državljane zvezna ustava oziroma oblast predstavljala nekaj novega in nepoznanega, je razumljivo, da so si mnogi želeli, da se temeljne človekove pravice zapišejo tudi v zvezno ustavo ZDA. James Madison je kongresu predlagal 15 amandmajev k Ustavi ZDA, od katerih je bilo do leta 1791 sprejetih in ratificiranih deset amandmajev, znanih kot listina pravic (»Bill of Rights«). «Prvi amandma zagotavlja temeljne človekove pravice, kot so pravica do svobode pri izbiri in prakticanju religije, pravica do svobode izražanja, tiska, združevanja in pravica do peticije.« (Toplak v: Jaklič, str. 26)

Vseh deset amandmajev k Ustavi ZDA se nanaša na individualne pravice posameznika, tako tudi drugi amandma, ki daje Američanom pravico do oboroževanja. Iz ameriške ustave izhaja, da je ta pravica nujna za zagotavljanje svobode in pravic ljudstva.

Kljub številnim predlogom novih amandmajev, je v več kot 200-letni zgodovini bilo sprejetih le 27 amandmajev k Ustavi ZDA.

2.2.4 DRUGI AMANDMA K USTAVI ZDA

Drugi amandma k Ustavi ZDA se glasi: »Ker je dobro organizirana obrambna garda nujna za varnost svobodne Države, se pravice ljudi imeti in nositi Orožje ne sme kršiti.« (Jaklič, 2005, str. 98)

»Obstajata dve skupini o pravnem pomenu besedila drugega amandmaja. Prva pravi, da je bil njegov namen zavarovati zgolj pravico posameznih držav, da po ustanovitvi skupne Zveze Združenih držav še naprej ohranijo in vzdržujejo svoje obrambne vojaške enote.« (Jaklič, 2005, str. 98)

»V angleških kolonijah Severne Amerike so naseljenci sprva svobodno nosili orožje, vendar je kasneje za matično Anglijo nevarnost odcepitve teh kolonij očitno postala preresna. V Kolonialni deklaraciji pravic iz leta 1765 namreč lahko beremo o pritožbi naseljencev, da naj bi kralj razorožil ljudstvo. V tej luči tudi prva teorija razlaga drugi amandma, ko pravi, da je njegov namen v tem, da prepreči poseganje – takrat Zveze, ne kralja – v pristojnost posameznih držav in njenih ljudi pri organiziranju in ohranitvi lastnih učinkovitih obrambnih enot.« (Jaklič, 2005, str. 98)

»Druga skupina teorij razlaga, da gre pri drugem amandmaju ne samo za pravico držav ohraniti učinkovito Obrambno gardo, temveč predvsem za pravico vsakega posameznika imeti orožje v lasti in posesti.« (Jaklič, 2005, str. 99)

Še danes si strokovnjaki niso povsem enotni o pravnem pomenu besedila drugega amandmaja k Ustavi ZDA. Jasno je samo, da drugi amandma k Ustavi ZDA predstavlja za Američane ne le ustavno pravico, temveč ima tudi močno simbolno vrednost, povezano s svobodo in neodvisnostjo. Pot do lastne države je bila za Američane trnova, zaznamovale so jo številne vojne in nasilje. To je pustilo pečat na ameriški družbi, kar je vplivalo navsezadnje tudi na zapis drugega amandmaja v Ustavo ZDA. Mnogi Američani so še danes prepričani, da lahko svojo svobodo in pravice ščitijo le s pomočjo orožja. Drugi amandma k Ustavi ZDA ni bil od nekdaj interpretiran in razumljen kot danes, ko obstaja mnenje, da ima vsak posameznik v ameriški družbi pravico do posesti in nošenja orožja. Razlaga drugega amandmaja k Ustavi ZDA je prilagojena s strani NRA, ki se pri branjenju pravice Američanov do oborožitve, nenehno sklicuje nanj.

3 NACIONALNA STRELSKA ZVEZA NRA

V tem poglavju bom preučil in predstavil NRA. Poznavanje zgodovine nastanka in razvoja zveze so ključne za razumevanje in opredelitev vloge in vpliva, ki ga ima NRA na orožarsko zakonodajo in politiko v ZDA.

3.1 USTANOVITEV NRA

Začetki Nacionalne strelske zveze (NRA) segajo vse do davnega leta 1871. Veterana, polkovnik William C. Churce in general George Wingate, sta na podlagi potrebe po strelskem znanju zveznih vojakov ustanovila NRA. Osnovni namen ustanovitve zveze je bil »promocija in spodbujanje streljanja na znanstveni ravni« (NRA, 2016).

17. novembra leta 1871 je zvezna država New York strelski zvezi podelila ustrezno listino, s katero je bila NRA tudi uradno priznana oziroma ustanovljena. Leto dni pozneje, 1872, je NRA s pomočjo zvezne države New York odkupila lokacijo za ustanovitev strelskega centra, ki se je nahajal na lokaciji Long Island v New Yorku. Center so poimenovali »Creedmoor« in na tej lokaciji je zveza prirejala svoja prva letna srečanja (NRA, 2016).

Prvi predsednik NRA je postal general Ambrose Burnside, ki je bil tudi guverner zvezne države Rhode Island in hkrati ameriški zvezni senator (NRA, 2016).

Politično nasprotovanje promociji strelskega znanja je leta 1892 NRA prisililo, da opusti lokacijo strelskega centra Creedmoor, ki ga je zveza nato vrnila zvezni državi New York. Preselili so se na novo lokacijo »Sea Girt« v zvezni državi New Jersey, kjer so prirejali strelska tekmovanja.

NRA je začela promovirati športno streljanje na univerzah in fakultetah ter vojaških akademijah leta 1903. V dobrih treh letih se je zbralo več kot dvesto mladeničev, ki so kot člani NRA nastopali na tekmovanju v New Jerseyju (Gale, 2006).

Zaradi rastočega interesa po strelskem znanju v ZDA, športnih tekmovanjih in prireditvah se je NRA odločila, da bo zgradila nov, večji strelski center na drugi lokaciji, v zvezni državi Ohio. Center, katerega je dal zgraditi general Ammon B. Crichfield, so poimenovali kamp Perry, ki še danes prireja največje strelsko tekmovanje v natančnem streljanju na svetu. V ZDA velja to tekmovanje za eno največjih športnih dogodkov nasploh, saj se vsako leto na njem pomeri več ko šest tisoč tekmovalcev (NRA, 2016).

Zaradi ponavljajočih napadov na pravice iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA, ki so bili posledica naraščajočega oboroženega kriminala v 20. letih prejšnjega stoletja, je NRA odreagirala na političen način. Oddelek za zakonodajne zadeve je bil s strani NRA ustanovljen leta 1934. Ta ni služil političnemu lobiranju kot pozneje ILA (Inštitut za zakonodajno akcijo), ki ga je NRA ustanovila leta 1975, temveč širitvi informacij svojim članom v zvezi z nastajajočo orožarsko zakonodajo. Zveza je želela, da se člani aktivno

vključijo v razprave na to tematiko. Ameriški kongres je leta 1934 sprejel tudi prvi zvezni zakon »National Firearms Act«, ki je reguliral prodajo brzostrelk (NRA, 2016).

NRA se je še naprej koncentrirala na poučevanje strelskega znanja. Ob začetku druge svetovne vojne je NRA zbrala 7.000 kosov strelnega orožja za pomoč Veliki Britaniji pri njeni obrambi proti Hitlerjevi Nemčiji. Zveza je pomagala tudi pri oblikovanju programa za urjenje ameriških vojakov na lastnih streliščih, ki jih je odstopila državi. Celo svoje člane je pozivala k varnostnemu delu in zaščiti orožarskih tovarn. V povojnih časih se je NRA osredotočila na razvoj programov izobraževanja in treniranja lovskih skupnosti. V sodelovanju z zvezno državo New York je zveza leta 1949 ustanovila prvo lovsko zvezo v ZDA. Glede na vedno večji interes ameriške družbe po strelskem znanju, prireditvah in tekmovanjih, je zveza leta 1973 prvič izdala revijo »The American Hunter«, ki je bila do leta 1997 skupaj z revijo »The American Rifleman« glavna publikacija NRA (NRA, 2016).

Ne glede na razvoj NRA, ki je sledil v nadaljevanju njene zgodovine, ko se je zveza spremenila v lobijskega giganta, je od začetka obstoja do danes ohranila prvotni namen oziroma dejavnost. NRA je še danes vodilna v ZDA in upal bi si trditi, da tudi v svetu, na področju poučevanja strelskega znanja in tehnik.

3.2 OD STRELSKE ZVEZE DO VPLIVNE POLITIČNE SKUPINE

V današnjem času je NRA v svetovnem merilu znana kot ena najvplivnejših interesnih skupin v ZDA in glavni zaščitnik pravice drugega amandmaja k Ustavi ZDA. Poenostavljeno bi lahko rekli, da je NRA največje strelsko društvo na svetu, a je skozi določeno obdobje razvoja zveza postala veliko več.

Skoraj 100 let je bila NRA zmerno strelsko združenje, politično skorajda neaktivno, ki je celo predstavilo predlog za strožjo orožarsko zakonodajo. S socialnimi pretresi v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja pa se je začel preobrat zveze (Zeit Online, 2016).

Po skoraj treh desetletjih miru na področju sprejemanja orožarske zakonodaje je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja prišlo do pozivov po strožji orožarski zakonodaji in politiki. Umor Johna F. Kennedyja v Dallasu 22. novembra leta 1963 in umori Martina Lutherja Kinga, Malcoma X-a ter senatorja Roberta F. Kennedyja leta 1968 so ključno vplivale na »Gun Control Act«, ki ga je ameriški kongres sprejel istega leta. Ta je poskušal preprečiti prodajo oziroma dostop do orožja kriminalcem, mladoletnikom, ubežnikom in duševno motenim osebam (Rollins, 2004).

Pri sprejetju orožarskega zakona leta 1968 s strani ameriškega kongresa je NRA prepoznala ambicije nasprotnikov drugega amandmaja k Ustavi ZDA. Zveza je bila trdno prepričana, da je sprejeti zakon le začetek omejevanja pravic, ki izhajajo iz drugega amandmaja. Na podlagi tega je NRA leta 1975 ustanovila Inštitut za zakonodajno akcijo, imenovan ILA. Naloga inštituta je bila (in je še danes) politična zaščita drugega amandmaja k Ustavi ZDA in pridobivanje lokalnih politikov in kongresnikov v korist svojih interesov (German Rifle Association, 2013).

Sposobnost Inštituta, da uspešno brani pravice ameriških lastnikov orožja, ki spoštujejo zakon, izhaja iz podpore skoraj petih milijonov članov in privržencev zveze. Inštitut je vključen tudi v izobraževanje javnosti o dejstvih, ki se nanašajo na lastništvo in zakonodajo strelnega orožja. Je pa tudi odgovoren za obveščanje in informiranje svojih članov o novostih in jasno je, da je veliko posameznikov, ki se tudi odzovejo na novosti in se individualno angažirajo ter s tem pomagajo inštitutu pri delu (NRA-ILA, 2016).

Eden od pomembnih dogodkov v razvoju NRA je bila t. i. »Cincinnati revolucija« leta 1977. Harlon Carter, dolgoletni član zveze in vodja inštituta ILA, je tega leta na letnem srečanju članov zveze spodrinil staro vodstvo NRA, ki je bila po njegovem mnenju prešibka, da bi se uspešno soočila z izzivi sedaj politično usmerjene zveze. Dejal je, da »stara garda« nima prave vizije za poslanstvo zveze in da se je NRA do sedaj preveč osredotočala v napačno smer. Od trenutka, ko se je zamenjalo vodstvo zveze (novi podpredsednik zveze je postal Harlon Carter), se je NRA politično opredelila. Od tedaj pa vse do danes vodi brezkompromisen boj za pravice Američanov do oborožitve (NRA On the Record, 2016).

3.2.1 INTERESI IN VIZIJE NRA

Glavni interes NRA je zaščita pravice Američanov do oborožitve. Pri tem se nenehno sklicujejo na drugi amandma k Ustavi ZDA. Po mnenju zveze bi sprememba ali celo zaostritev orožarske zakonodaje v ZDA pomenila kršitev temeljnih človekovih pravic. Vizija oziroma poslanstvo zveze leži v tem, da ohrani in prepreči vse nove predloge zakonov, ki bi napadale pravice lastnikov orožja (NRA, 2016).

3.2.2 POLOŽAJ IN VLOGA NRA

NRA se sama vidi v luči neke vrste patriotskega zagovornika drugega amandmaja k Ustavi ZDA. V tej vlogi je skorajda nedotakljiva. Dejstvo je, da NRA predstavlja največjega in hkrati najvplivnejšega tekmeca zagovornikom zaostritev orožarske zakonodaje in politike v ZDA.

3.2.3 FINANCIRANJE NRA

NRA je neprofitna organizacija, ki se financira s pomočjo donacij in članarin. Po podatkih »Violence Policy Center« je NRA med leti 2005 in 2013 prejela donacije različnih proizvajalcev orožja v višini 19–60 milijonov dolarjev (SRF, 2016).

»Leta 1990 je NRA naredila odločno potezo, da bi zagotovila finančna sredstva za aktivnosti, povezane s strelnim orožjem, tudi za prihodnje generacije. Ustanovili so fundacijo NRA, organizacijo, oproščeno plačevanja davkov, s katero so zagotovili podlago za zbiranje milijonov dolarjev za financiranje izobraževalnih in varnostnih programov ter drugih namenov služenja javnemu interesu. Prispevki za fundacijo se štejejo za davčno olajšavo in koristijo številnim deležnikom, kot so mladi, ženske, lovci, tekmovalni strelci, zbiratelji orožja, organi pregona in drugi.« (Štromajer v: NRA, 2013, str. 51)

Od leta 2005 je fundacija NRA prejela skoraj 85 milijonov dolarjev prispevkov od posameznih donatorjev. Do leta 2013 se je ta številka povzpela na vrtoglavih 350 milijonov dolarjev. Del prispevkov prihaja od podjetij ali velikih korporacij, ki so na določen način povezani z orožarsko industrijo. Največji delež pa prispevajo preprosti posamezniki, ki s tem želijo pomagati zvezi pri njenem poslanstvu, da brani pravice lastnikov orožja (Blake, 2016).

Leta 2005 je NRA dosegla enega najpomembnejših političnih uspehov v njenem obstoju. Lokalne skupnosti so zaradi naraščajočega oboroženega nasilja začele vlagati odškodninske tožbe zoper proizvajalce orožja. NRA je uspelo doseči sprejetje zakona, ki je tovrstne tožbe onemogočil. V zahvalo jo od tedaj naprej še obsežneje finančno podpirajo mnogi proizvajalci orožja (Kocbek, 2015).

3.3 VIDNI ČLANI NRA

NRA ima danes registriranih več kot 4 milijone članov. Med temi člani je veliko znanih imen iz politike, športa in zabave. V raznih kampanjah in javnih nastopih NRA načrtno izpostavi ta imena, saj vedo, da je kredibilnost takšne osebe velika in tako hitreje dosežejo ameriško javnost.

Med številnimi sodelavci in voditelji NRA izstopata dve imeni, in sicer Charlton Heston in Wayne LaPierre. Ta dva sta postala skozi čas nekakšne ikone NRA in sta tudi veliko prispevala k današnji podobi zveze.

Charlton Heston, filmski igralec in dolgoletni predsednik NRA, je 20. maja leta 2000, na 129. srečanju članov zveze, stopil na oder, za njim pa je bila plapolajoča ameriška zastava, na kateri je pisalo glasujte za svobodo. Ob govoru je Heston v rokah držal repliko »Flintlock« puške. Puško je simbolno dvignil nad glavo in na dramatičen način dejal, da vsakdo, ki mu želi odvzeti orožje, mu ga bo moral iztrgati iz njegovih hladnih mrtvih rok (»from my cold dead hands«). Ta trenutek ima zgodovinsko vrednost v razvoju in opredelitvi NRA. Hestonove dramatične besede so od tedaj postale nekakšna ikona oziroma zrcalo tega, kar predstavlja in zastopa zveza (Coleman, 2016).

Wayne LaPierre je začel delati pri NRA leta 1978 kot lobist v zveznem Inštitutu za zakonodajno akcijo. LaPierre je po skokoviti karieri leta 1986 postal izvršni direktor inštituta, leta 1991 pa je posegel po samem vrhu vodstva NRA. Kot izvršni direktor se je izkazal kot trden pogajalec, voditelj in zastopnik pravic Američanov do oborožitve. LaPierre je rojen govornik in znan po tem, da nima dlake na jeziku. V njegovih govorih se dostikrat posluži ekstremnih retorik in pri tem požanje spoštovanje s strani privržencev zveze, medtem ko ga mnogi zagovorniki ostrejšje orožarske zakonodaje zato prezirajo in sovražijo. LaPierre je mobiliziral NRA proti nominiranim kandidatom za predsednika ZDA iz vrst demokratov leta 2004, 2008 in 2012. Med leti 2008–2010 je NRA za opravljeno delo LaPierru izplačala med 948.858 dolarjev in 1.263.101 dolarjev na leto. V njegovem govoru na srečanju članov zveze, 21. maja 2016, je dejal, da je NRA največja, najstarejša in najučinkovitejša organizacija za zaščito civilnih pravic na svetu (NRA on the Record, 2016). LaPierre je človek, ki živi in diha za cilje NRA.

4 ANALIZA VPLIVA NRA NA OROŽARSKO ZAKONODAJO IN POLITIKO V ZDA

V četrtem poglavju bom preveril hipotezo št. 2 in jo potrdil ali zavrnil. Da bi lahko konkretnije opredelili moč NRA na politično dogajanje na področju orožarske zakonodaje in politike v Ameriki, je nujno, da razumemo način in metode delovanja zveze. Ob vsaki tragediji, nasilju ali nesreči s strelnim orožjem pride v ameriški družbi do pozivov po ostrejši orožarski politiki in zakonih. Kljub pozivom javnosti in politični volji, ne pride do spremembe. NRA vedno uspešno brani pravico Američanov do oborožitve in pri tem deli mnenje ameriške javnosti. Uporaba medijev v svojo korist je le ena od veščin, ki jih zveza uporablja pri doseganju svojih ciljev. NRA je po mnenju mnogih strokovnjakov ena najbolj organiziranih in učinkovitih interesnih skupin v ZDA.

4.1 SPREJETJE NAJODMEVNEJŠIH OROŽARSKIH ZAKONOV V ZDA

Skozi zgodovino orožarske zakonodaje ZDA so bili sprejeti določeni zakoni in ukrepi, ki so v javnosti odmevali bolj kot ostali.

»Temelj orožarske zakonodaje v ZDA je drugi amandma k Ustavi ZDA. V povezavi s tem je bilo skozi čas sprejetih več zakonov z namenom regulacije nadzora nad orožjem.« (Kates v: Štromajer, 2013, str. 29).

1909

Zgodovino regulacije orožarske zakonodaje v ZDA lahko razdelimo na vsaj pet obdobj, ki so zaznamovala to pravno področje. Začela se je s sprejetjem zakona t. i. »Sullivan Law«, ki ga je zvezna država New York sprejela 4. marca leta 1909 in končala leta 1993 s sprejetjem zakona, imenovanega »Brady Bill«. Zakon je na novo določal obvezna pooblastila za posedovanje pištol. Sprejetje »Sullivan Law« je bilo posledica strahu ameriške oblasti pred naraščajočim kriminalom in priseljevanjem novih imigrantov (Vizzard, 1995, str. 131–132).

1934

V času naraščajočega kriminala in ameriških gangsterjev, kot so bili Al Capone, John Dillinger, Baby Face Nelson, Pretty Boy Floyd ter Bonnie in Clyde, je takratni predsednik ZDA, Franklin D. Roosevelt, uvedel t. i. »New Deal for Crime«, ki je bil sestavljen iz dveh ukrepov. Ameriški kongres je sprejel prvi zvezni zakon »National Firearm Act«, ki je nalagal davke na proizvodnjo in prodajo brzostrelk in pušk z odrezano cevjo. Vsak prodan kos strelnega orožja se je od tedaj tudi evidentiral v nacionalnem registru. Leta 1938 je Roosevelt dosegel sprejem zakona o orožju, ki zahteva za meddržavne trgovce z orožjem, da svoje izdelke označijo in prodajo zabeležijo. Tako je bila prodaja posameznikom, ki so obtoženi ali obsojeni zaradi nasilnih kaznivih dejanj, prepovedana (The Washington Post, 2012).

1968

»Gun Control Act« je bil sprejet leta 1968 kot odgovor na družbene nemire in nasilje, nenazadnje pa tudi zaradi odmevnega umora predsednika ZDA, Johna F. Kennedyja in ostalih.

Namen zakona oziroma zvezne regulacije je podpora zveznim državam in lokalnim oblastem pri zmanjševanju kriminala in nasilja v tem času. Hkrati pa, kot poudarja ameriški kongres, zakon ni namenjen postavljanju ovir državljanom, ki spoštujejo zakon, pri nabavi, nošenju in uporabi orožja za lov, osebno zaščito, rekreacijo in drugo (Krause v: Štromajer, 2013, str. 30).

1986

Na podlagi pritožb, da vlada ZDA zlorablja svojo moč in vpliv pri sprejemanju in oblikovanju zakonov, ki omejujejo orožarske pravice Američanov, je kongres izdal t. i. »»Firearm Owners Protection Act«. Zakon določa omejitve pri kontrolah in pregledih Oddelka za alkohol, tobak in strelno orožje (ATF). Kontrola trgovcev z omenjenimi dobrinami je tako dovoljena le enkrat letno. V primeru, da obstaja sum ponavljajoče kršitve, se lahko izvede dodatni nadzor (The Washington Post, 2012). Zakon je zmanjšal že tako šibki nadzor nad prodajo orožja, hkrati pa je dajal malo upanja za uspeh prihodnjim uporabam regulacij, ki so zahtevale poročanje trgovcev o identiteti kupcev orožja (Vizzard v: Štromajer, 2016, str. 32).

1993

Zvezni zakon, imenovan »The Brady Handgun Violence Prevention Act«, ki je bil sprejet leta 1993, ureja preverjanje ozadij posameznikov, ki kupijo strelno orožje, v skladu z zakonodajo iz leta 1968. Preverjanje ozadja posameznikov poteka preko sistema NICS, ki ga vzdržuje ameriška služba za varnost FBI. Toda evidence teh pregledov ni mogoče hraniti, ker zvezni zakon prepoveduje vzpostavitev nacionalnega registra lastnikov orožja. Prodaja orožja s strani posameznika, ki ni pooblaščen prodajalec orožja oziroma, ki nima licence za trgovino z orožjem, se po zakonu ne preverja ozadje kupca, čeprav to nekatere zvezne države zahtevajo (The Washington Post, 2012).

1994

Zakon o nadzoru nad nasilnim kriminalom in izvrševanju prava, imenovan »The Violent Crime Control and Law Enforcement Act«, je bil sprejet leta 1994. Zakon ureja prepoved izdelave in prodaje polavtomatskega juriškega orožja za dobo 10-ih let. Zakon je opredelil tudi 19 različnih modelov orožja, ki sodijo v omenjeno kategorijo (AK-47, TEC-9, MAC-10 in ostalo). Regulacija je določila tudi zmogljivosti nabojev. Iz varnostnih razlogov je bilo število nabojev omejeno na 10 kosov. Regulacija ni veljala za orožje, ki je bilo pridobljeno na zakonit način pred sprejetjem tega zakona (The Washington Post, 2012).

V ameriški zgodovini je bilo sprejetih sorazmerno malo število zakonov oziroma regulacij, ki so vezane na drugi amandma k Ustavi ZDA.

Na vprašanje, zakaj predstavljajo spremembe oziroma zaostitve orožarske zakonodaje za politiko ZDA takšen izziv, zagotovo obstaja več odgovorov. Eden od odgovorov je, da zaradi narave sprejetja zakona o nošenju in posedovanju orožja v ZDA. Vedno, ko poskuša vlada z ukrepi neposredno vplivati na vedenje in razmišljanje državljanov, naleti na velik odpor. Težko je prevzgojiti družbo, ki ima dolgoletno tradicijo individualizma (Spitzer, 2004, str. 3).

Za Američane je pravica, ki izhaja iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA postala skozi čas tako samoumevna, da bo družbo res težko prevzgojiti in prepričati za sprejem novih, ostrejših zakonov na tem področju.

4.2 AKTUALNO MNENJE AMERIŠKE DRUŽBE O LASTNI OROŽARSKI POLITIKI IN ZAKONODAJI

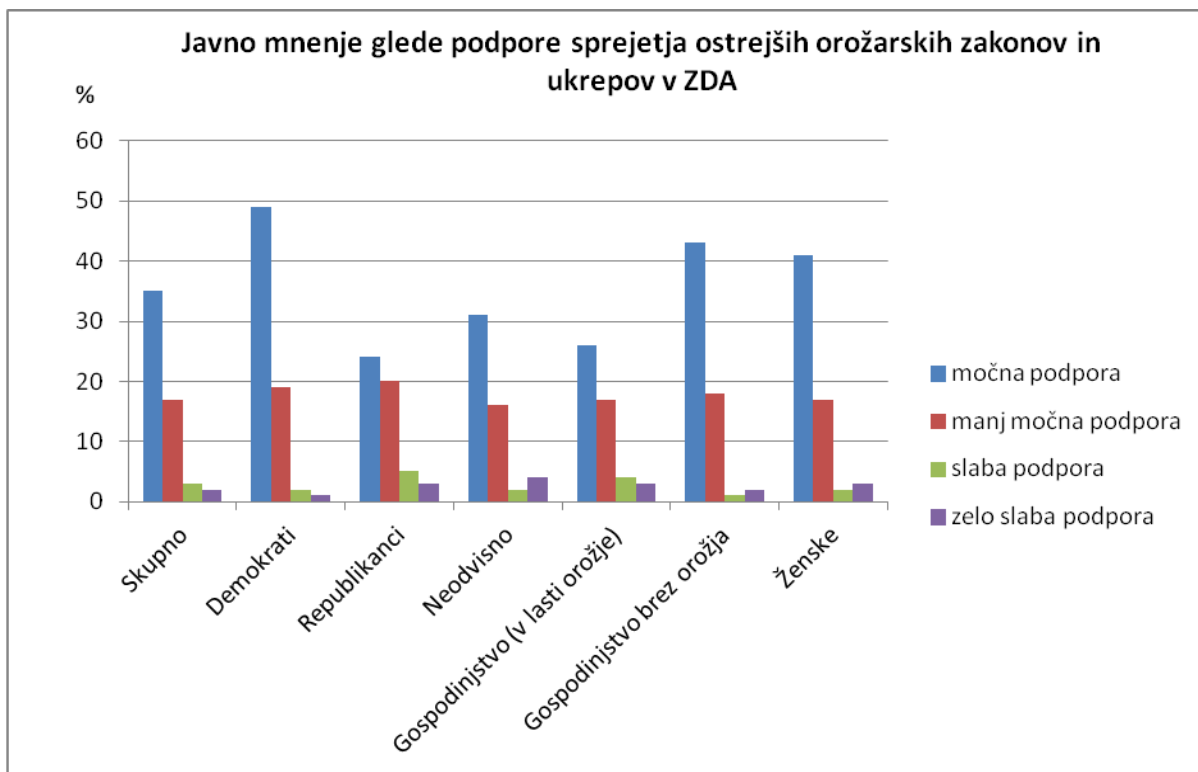
Ameriška družba še zdaleč ni enotna glede njihove orožarske zakonodaje in politike. Od nekdaj sta v ZDA obstajala dva pola oziroma mnenji, ki sta zagovarjali svoja stališča glede pravice ameriške družbe do posesti in nošenja orožja. Medtem ko mnogi zagovorniki strožje orožarske zakonodaje v ZDA nenehno poudarjajo, da so ostrejši zakoni in nadzor nad orožjem nujni, so privrženci drugega amandmaja k Ustavi ZDA, katere zastopa in predstavlja NRA, prepričani, da ni potrebe po strožji orožarski zakonodaji in da je celo bolj smiselno povečati obseg oborožitve Ameriške družbe.

Ko se je začelo stopnjevati število oboroženega nasilja in strelski pohodi na javnih mestih (šolah, nakupovalnih centrih), se je javno mnenje močno spremenilo v korist zagovornikov ostrejših orožarske zakonodaje in politike v ZDA.

Strelski pohod, ki ga je 14. decembra leta 2012 na osnovni šoli Sandy Hook v Newtownu, Connecticut, izvedel Adam Lanza, je zahteval skupaj 26 žrtev, od tega 20 otrok, starih od 6 do 7 let. Ta tragedija je imela zelo močan vpliv na javnost in posledično so se začeli stopnjevati protesti in zahteve po konkretnih spremembah orožarskih pravic posameznika v družbi. Večina Američanov, med njimi tudi mnogi lastniki orožja, so se strinjali, da je nujno potrebno sprejetje ostrejših regulacij na področju orožarskih pravic oziroma zakonov. Med drugim so ljudje pozivali k temeljitejšem pregledu ozadja vsakega posameznika, ki želi kupiti orožje, in uvedbi registra lastnikov orožja. Strah, da bi orožje ponovno prišlo v napačne roke, je velik (Omero in drugi, 2013).

Ne glede na število in brutalnost prejšnjih tragedij, ki so se zgodile v ZDA in v katerih je bilo prisotno strelno orožje, je streljanje na osnovni šoli Sandy Hook privedlo do bistveno večje podpore ljudi za sprejem ostrejših orožarske zakonodaje kot kadar koli prej v zgodovini ZDA (Omero in drugi, 2013).

Grafikon 1: Javno mnenje glede podpore sprejetja ostrejših orožarskih zakonov in ukrepov v ZDA (po dogodku iz Newtowna)

Vir: Omero in drugi (2013)

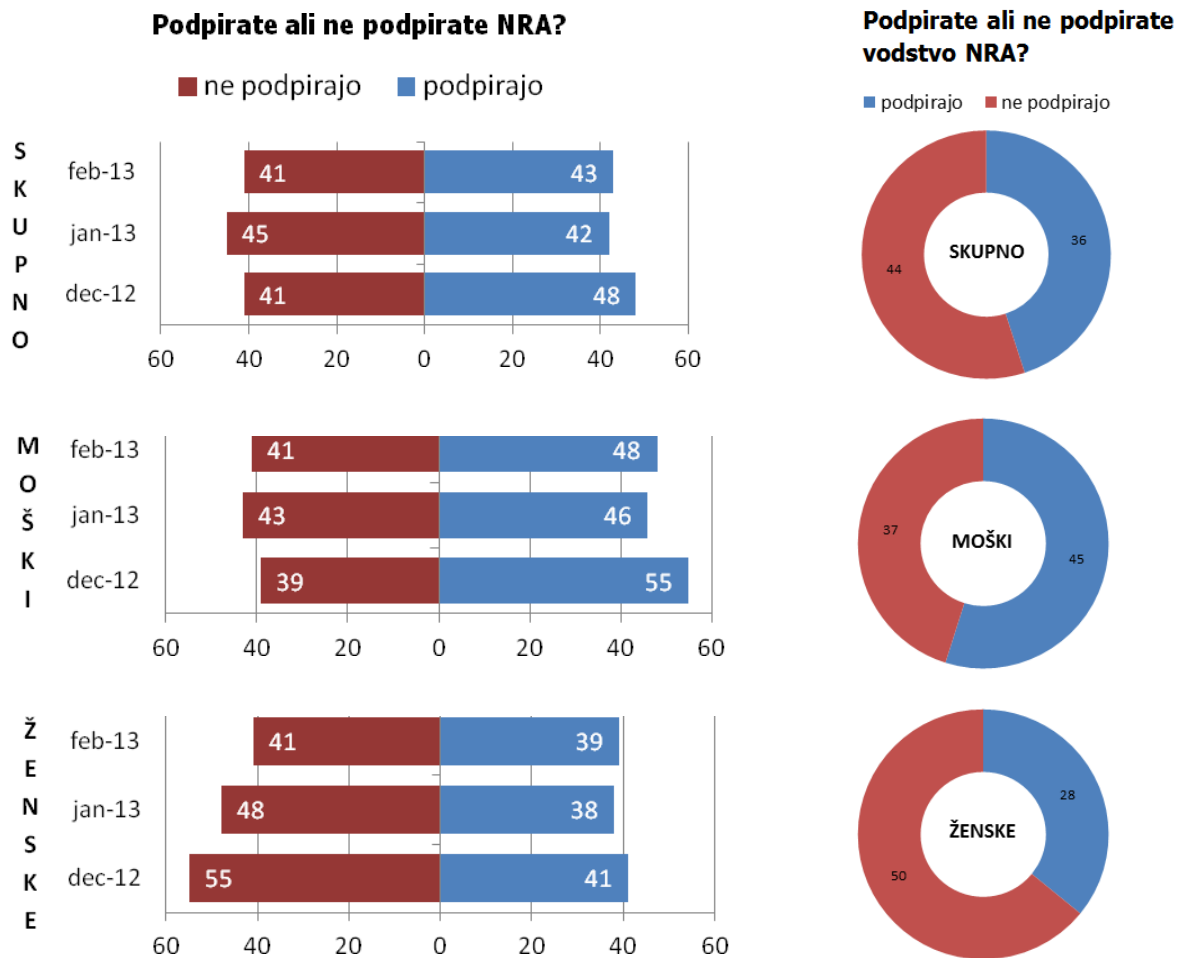
Grafikon 1 prikazuje različne anketirane demografske skupine. Anketiranci so se lahko opredelili ali so za ali proti sprejetju ostrejših orožarskih zakonodaj v ZDA. Pri obeh možnih opredelitvah so se anketiranci lahko še dodatno opredelili, če so v večji ali manjši meri za ali proti.

Večina anketirancev, kar 52 %, podpira sprejem ostrejših orožarskih zakonodaj, od tega jih je 35 % glasovalo za večjo mero sprejetja ostrejših orožarskih zakonodaj in 17 % za manjši obseg poostrejitve orožarskih zakonodaj. Celotno 44 % republikancev in 43 % gospodinjstev, ki imajo v posesti orožje, je glasovalo za sprejem ostrejših orožarskih zakonodaj v ZDA.

Čeprav so mnogi analitiki mnenja, da je priljubljenost NRA in njegovega vodstva med volivci enaka kot pred dogodkom iz Newtowna, pa ankete, ki jih je izvedla Washington Post/ABC News kažejo, da temu ni tako. Spodnji grafikon (Grafikon 2) prikazuje podporo NRA in njenemu vodji Waynu LaPierru. Med žensko populacijo je viden upad podpore, medtem ko so moški v večini bolj naklonjeni NRA in njegovemu vodstvu.

Grafikon 2: Priljubljenost NRA po dogodku iz Newtowna

Vir: Omero in drugi (2013)

Kljub veliki podpori javnosti in delu politike, se je pokazalo, da je področje orožarske politike in zakonodaje v ZDA trdno in se ne da spremeniti zgolj na podlagi določenih tragičnih dogodkov, kot je dogodek iz Newtowna. Danes, nekaj let po omenjenem dogodku in obljubi predsednika Obame iz leta 2013, da se bo boril za sprejem ostrejšje orožarske zakonodaje, vemo, da je pravica do nošenja in posesti orožja močno zakoreninjena v glavah Američanov in je ni moč zlahka spremeniti, ne glede na veliko podporo javnosti. Za sprejem ostrejšje orožarske zakonodaje in politike je potrebno premagati NRA, kar predstavlja velik izziv, tudi za tako vplivno osebnost, kot je predsednik ZDA Barack Obama.

4.2.1 VPLIV NRA NA JAVNO MNENJE

Ko se NRA pojavlja v medijih ali javnih nastopih, se pri navajanju drugega amandmaja k Ustavi ZDA vedno namerno izogne citiranju le tega.

Zveza v svojo korist interpretira ta zakon kot individualno pravico, ki pripada vsakemu državljanu ZDA. V resnici govori drugi amandma o dobro organizirani milici, ki skrbi za varnost svojih državljanov. Zagovorniki ostrejšje zakonodaje že od nekdaj opozarjajo na to napačno interpretacijo zakona s strani NRA (Winkler, 2011, str. 9–10).

Od leta 1990 je NRA začela vplivati na javno mnenje tako, da je javnosti predstavljala razne študije in raziskave na temo vpliva oboroženega nasilja na družbo. Na podlagi rezultatov raziskav NRA zagovarja stališče, da so ravno porast oboroženega nasilja in kriminala razlog za milejše orožarske zakone. Po mnenju zveze se lahko varnost družbe zagotovi le tako, da ima vsak pošten Američan v lasti orožje, s katerim se lahko brani in zaščiti svoje pravice in varnost. NRA zavrača vse raziskave, ki so financirane s strani države, in javne raziskave, saj je zveza prepričana, da te služijo le zaostrovanju orožarske politike in zakonodaje v ZDA (Watkins, 2013).

Navsezadnje pa NRA uspešno deluje zaradi podpore njenih številnih članov in vidnih članov (ILA, 2016). Ti člani svoja prepričanja in stališča v javnosti zagovarjajo in tudi promovirajo. Na ta način pomagajo zvezi pri vplivu na javno mnenje in posledično pridobivajo nove privrženca. NRA se dobro zaveda moči in vpliva, ki ga imajo mediji na družbo, iz tega razloga so tudi javni nastopi zveze dobro načrtovani.

4.2.2 STALIŠČA IN ARGUMENTI NRA

Orožje je del ameriške kulture. Po statistiki ima vsak Američan v lasti strelno orožje. Kljub temu je NRA nepopustljiva glede sprejetja ostrejših ukrepov, celo po tragediji iz Newtowna, ki je v ZDA povzročil obsežne debate na temo varnosti na javnih mestih oziroma šolah (RP Online, 2012).

Teden dni po dogodku iz Newtowna je NRA organizirala tiskovno konferenco v Washingtonu v hotelu Willand, ki leži nasproti Bele hiše. Lokacija ni bila naključna, temveč premišljeno izbrana. Kot glavni govornik na konferenci je nastopil vodja NRA Wayne LaPierre, ki je javnost šokiral s svojimi izjavami. Čeprav je minilo le nekaj dni od tragedije na osnovni šoli Sandy Hook, je LaPierre samozavestno in brez zadržkov izrekel že znano stališče NRA, ki se glasi: »Več orožja, manj kriminala.« (RP Online, 2012).

Po prepričanju zveze je vsak državljan ZDA odgovoren za svojo varnost sam, ki pa naj bi jo ščitil oziroma si jo zagotovil s pomočjo orožja. Tukaj gre za razmišljanje zveze v smislu oko za oko, zob za zob. LaPierre je v svojem govoru na konferenci poudaril, da je edini način, da se zaustavi kriminalca z orožjem ta, da ga ustavi pošten posameznik z orožjem. Tako bi za večjo varnost na javnih mestih, predvsem šolah v ZDA, morali poskrbeti oboroženi policisti in varnostniki, je prepričan vodja NRA. Veliko staršev je izjava LaPierra šokirala, saj so prepričani, da to ni prava rešitev. Mediji v ZDA so po tiskovni konferenci poročali, da je po izrečenih stališčih vodje NRA, zveza izgubila veliko simpatizerjev. Med drugim so se številni senatorji in politiki, ki so do tedaj zagovarjali NRA in njihovo politiko, distancirali od izjav in same zveze (RP Online, 2012).

Predsednik ZDA Barack Obama je po dogodku iz Newtowna na tiskovni konferenci NRA napovedal oster boj proti zvezi in zaostritvi orožarskih zakonov v Ameriki. Časopis »The Washington Post« je opozarjal, da kljub vsem dogodkom in napovedi predsednika Obame, ne bo lahko premagati NRA, saj je še vedno močna in vplivna organizacija (RP Online, 2012).

4.3 METODE DELOVANJA NRA

NRA je vrhunsko organizirana interesna skupina, ki v javnosti vedno nastopa suvereno. Nekako ji uspeva, da skozi leta dosega enotnost v svojih vrstah. Sodelavci, člani in privrženci zveze ji zaupajo in podpirajo na vsakem koraku. Vprašanje je, kako ji to uspeva?

Zagotovo je tu pomemben Inštitut za zakonodajno akcijo (ILA), saj je ta tisti, ki pri politični zaščiti drugega amandmaja k Ustavi ZDA neposredno sodeluje s člani NRA (NRA-ILA, 2016).

Zaradi moči in vpliva je bil ILA po mnenju revije »Fortuna« izbran za najvplivnejšo interesno skupino v ZDA. Svoj vpliv na politično dogajanje izvaja ILA neposredno. Za posamezne politike, ki delujejo proti interesom NRA, Inštitut ukrepa tako, da poskuša uničiti politično kariero teh posameznikov. Inštitut zagovarja teorijo, da najlažje spremenimo smer in vsebino politike tako, da zmanjšamo število politikov (ILA, 2016).

Kot pomemben dosežek v svoji zgodovini obstoja si Inštitut med drugim prepisuje sprejetje »Firearms Owner Protection Act« iz leta 1986, katerega je podpisal takratni predsednik Amerike Ronald Reagan. NRA in milijoni lastnikov orožja v ZDA so sprejem tega zakona z navdušenjem pozdravili. Za sprejetje omenjenega zakona in reforme »Gun Control Act« iz leta 1968, se je Inštitut boril več kot desetletje (ILA, 2016).

Zveza ničesar ne prepušča naključju, tako tudi pri kadrovanju in podpori svojih političnih kandidatov vedno deluje v svoj interes.

NRA vlaga vsako leto milijone dolarjev za volilne kampanje svojih kandidatov za ameriški kongres. Ti izbrani kandidati prihajajo vedno iz vrst republikancev, ki že od nekdaj podpirajo drugi amandma k Ustavi ZDA. Z izvolitvijo svojih predstavnikov si želi zveza zagotoviti sogovornika v kongresu, ki bi se zavzemal za pravice lastnikov orožja v Ameriki. NRA svoje kandidate ocenjuje in se na koncu odloči na podlagi tega, koliko je posameznik predan zvezi. Kdor se zadosti ne zavzema za orožarske pravice in ni predan zvezi, ga ta zavrne in preneha financirati (Havertz, 2016).

Letošnje volitve (2016) za ameriškega predsednika potekajo med Hillary Clinton, ki zastopa ameriške demokrate, in Donaldom Trumpom, ki prihaja iz vrst republikancev. Trump si je že na začetku pridobil močno podporo s strani NRA, saj je javno naznanil, da se bo boril za pravice, ki izhajajo iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA (Havertz, 2016).

5 PREVERJANJE HIPOTEZ

Hipotezi, ki sem jih preverjal v drugem in četrtem poglavju, bom tukaj na podlagi preverjenih dejstev zavrgel ali potrdil.

Hipoteza št. 1 – Zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja ZDA so močno vplivale na zapis pravice do imetja in nošenja orožja v drugi amandma k Ustavi ZDA.

Ob pregledu zgodovinskih okoliščin nastanka in razvoja ZDA ter ob pregledu sprejetja prve ameriške ustave zlahka ugotovimo, da so zgodovinske okoliščine res močno vplivale na zapis drugega amandmaja k Ustavi ZDA. Zgodovina nastanka te države je zaznamovana z vsakdanjo krutostjo trdega življenja in nasiljem v takratni družbi. Amerika ima posledično dolgoletno tradicijo individualizma, ki se nenazadnje zrcali tudi v vsebini drugega amandmaja k Ustavi ZDA. Večina Američanov je še danes trdno prepričanih, da se svoboda in pravica ljudi lahko doseže in obrani le s pomočjo orožja. Drugi amandma k Ustavi ZDA je imel in ima še danes poseben vpliv na Američane, saj nekako spodbuja ljudi k oborožitvi.

Hipoteza št. 2 – Največjo oviro ZDA pri sprejemanju ostrejše orožarske zakonodaje predstavlja NRA, ki močno vpliva na orožarsko politiko in zakonodajo v ZDA.

V diplomski nalogi je bilo na podlagi raziskave nastanka in razvoja NRA ter analize vpliva zveze na orožarsko zakonodajo in politiko ugotovljeno, da NRA res močno vpliva na sprejem orožarskih zakonov v Ameriki. Zveza pomaga s finančnimi podporami svojim političnim kandidatom pri vzpostavitvi politične kariere in posledično si s tem pridobi svoj glas v politiki. Na ta način učinkoviteje brani pravice do oborožitve Američanov. Tako lahko mirne volje trdimo, da ima NRA velik vpliv v samem političnem segmentu države. Dejstvo, da NRA ne skriva svojih stališč, ambicij in ciljev ter da sama zase pravi, da je največji zaščitnik drugega amandmaja k Ustavi ZDA, še dodatno potrди sum, da ima oziroma želi imeti velik vpliv na sprejem orožarskih zakonov v Ameriki. Na podlagi teh ugotovitev lahko potrdim zastavljeno drugo hipoteko, saj NRA nedvomno predstavlja največjo oviro pri sprejemanju ostrejše orožarske zakonodaje v ZDA.

6 ZAKLJUČEK

Glavni cilj diplomskega dela je bil ugotoviti in predstaviti zgodovinska dejstva, ki so vplivala na sprejetje drugega amandmaja k Ustavi ZDA in opredeliti vlogo ter vpliv NRA pri zaščiti drugega amandmaja.

Zgodovina ZDA se je začela leta 1776, z razglasitvijo neodvisnosti 13-ih britanskih kolonij. V sledeči vojni za neodvisnost so kolonije s pomočjo Francije porazile Britanijo, ki je kmalu po tem priznala neodvisnost kolonijam. Snovalci na novo nastale skupne države (ZDA) so se iz angleške zgodovine naučili, da mora biti oblast omejena in da mora biti suvereno ljudstvo, ne pa kralj ali predsednik. V primeru, da bi oblast zlorabljala pooblastila ali delovala proti interesom ljudstva, bi ljudje imeli pravico takšno oblast odstraniti, če je potrebno tudi z oboroženo silo.

Na podlagi takšnega razmišljanja o zaščiti pravic in svobode državljanov se je oblikovalo prepričanje, da »ker je dobro organizirana Obrambna Garda nujna za varnost svobode Države, se pravice ljudi imeti in nositi Orožje ne sme kršiti« (Jaklič, 2005, str. 98). K sprejetju drugega amandmaja k Ustavi ZDA je pripomoglo dejstvo, da so Američani že od nekdanj vajeni trdega individualizma in je za njih samoumevno, da vzamejo stvari v svoje roke. Ta zgodovinska dejstva in okoliščine nastanka in razvoja ZDA so bile ključne pri snovanju ene najbolj liberalnih orožarskih zakonodaj na svetu.

Poenostavljeno lahko rečemo, da v zgodovini razvoja ZDA niso sprejemali skorajda nobenih regulacij, vezanih na orožarske pravice Američanov, vse do nemirov in ubojev znanih politikov, kot je John F. Kennedy v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Te razmere so zahtevale poostreitev orožarske zakonodaje in leta 1968 je sledila prva regulacija na tem področju (»The Gun Control Act«). Lastniki orožja v ZDA so se bali vrste novih reform in zakonov, ki bi posegali po pravici iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA.

To je bil trenutek, ko se je rodila NRA v takšni podobi, kot jo poznamo danes. Kot odgovor na bojzani lastnikov in zagovornikov orožja se je pojavila NRA in obljubila, da se bo od tedaj naprej zavzemala za obstoj pravice, ki izhaja iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA. NRA se je počutila vpoklicano za to misijo. Zveza se je tako rekoč čez noč spremenila iz preproste strelske zveze v politično interesno skupino. S pomočjo Inštituta za zakonodajno akcijo, ki ga je NRA ustanovila leta 1975, si je zveza zagotovila pravno zaščito pravic drugega amandmaja k Ustavi ZDA.

Ob pregledu in ugotavljanju ciljev, vloge in načinu delovanja NRA postane vidno, kako vrhunsko organizirana in učinkovita je ta zveza oziroma interesna skupina. Kadar koli želi vlada ZDA uveljaviti svoja pooblastila in doseči sprejetje orožarskih zakonov in regulacij, jo pri tem ovira NRA in s svojimi stališči in argumenti razdvaja ameriško javnost. Kljub številnim obtožbam, da je NRA sokriva za številne tragedije in oboroženo nasilje v ameriški družbi, ker ovira sprejetje ostrejših orožarskih zakonov, pa zveza vse očitke zavrača. NRA zagovarja mnenje, da orožje ne ubija ljudi, temveč da ljudje ubijajo ljudi.

NRA želi hkrati prepričati javnost, da je edina rešitev za večjo varnost družbe, da se le ta oboroži.

NRA si upravičeno lasti vlogo glavnega zaščitnika drugega amandmaja k Ustavi ZDA in nenehno poudarja, da je ona edina organizacija, ki resnično ščiti svobodo in pravice Američanov.

Pravica Američanov do oborožitve, ki izhaja iz drugega amandmaja k Ustavi ZDA, bo po mojem mnenju še dolgo razdvajala ameriško javnost. Kljub prizadevanju mnogih Američanov, da bi v ZDA prišlo do sprejetja ostrejše orožarske zakonodaje, ki bi zagotavljala večjo varnost v državi, je tu NRA, ki je kot priznani zaščitnik drugega amandmaja ravno nasprotnega mnenja in trdi, da bo večja varnost družbe zagotovljena tako, da se družba še bolj oboroži. Menim, da bo tudi v prihodnosti težko doseči kompromis med zdravo pametjo in ambicijami NRA, kar pa zagotavlja, da bo orožarska politika in zakonodaja v ZDA še naprej burila duhove družbe.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Blake, E. & Hicken, M. (4.7.2016). The money powering the NRA. Pridobljeno iz <http://money.cnn.com/news/cnnmoney-investigates/nra-funding-donors/>
2. Brunner, T. (18.12.2014). Warum bekommen die USA ihr Waffenproblem nicht in den Griff. Pridobljeno iz <http://web.de/magazine/politik/bekommen-usa-waffenproblem-griff-30287068>
3. Cook, P. J., Goss, K. A. (2014). *The Gun Debate: What Everyone Needs to Know?* Oxford University Press.
4. Ferfila, B. (2002). ZDA. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Gale, T. (2006). National Rifle Association of America. Pridobljeno iz http://www.encyclopedia.com/topic/National_Rifle_Association.aspx
6. Grad, F., Kristan, I., Perenič, A. (2004). *Primerjalno ustavno pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
7. Grunewald, F. (2013/2014). *Das Wafenrecht in den USA: Eine Darstellung und Bewertung der Argumente der Waffenlobby sowie der aktuellen Situation*.
8. Hagen, T. (2005). Major Differences Between the Colonies. Pridobljeno iz <https://thomashagen.wordpress.com/history-papers/major-differences-between-the-colonies/>
9. Havertz, R. (12.6.2016). Waffen in den USA, Und wieder wird sich nichts ändern. Pridobljeno iz <http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-06/waffen-usa-orlando-nra-waffenbesitz>
10. Jaklič, K., Toplak, J., Jambreč, P., Mavčič, A. (2005). *Ustava Združenih držav Amerike: s pojasnili*. Ljubljana: Nova obzorja.
11. Kocbek, D. (12.10.2015). Moč in cinizem orožarskega lobija v ZDA. Pridobljeno iz <http://www.mladina.si/170092/moc-in-cinizem-orozarskega-lobija-v-zda/>
12. Omero, M. Bocian, M. Carpenter, B. DiVall, L. Feldman, T. D. Lake, C. Schoen, E. D. Qvinland, A. Ulibarri, J. Gerner, A. (27.3.2013). Center of American Progress, What the Public Really Thinks About Guns. Pridobljeno iz <https://www.americanprogress.org/issues/civil-liberties/report/2013/03/27/58092/what-the-public-really-thinks-about-guns/>
13. Rollins, E. K. (2004). Gun Control Act of 1968. Pridobljeno iz <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3407400148.html>
14. Spitzer, R. (2004). *The Politics of Gun Control* – 3rd ed. Washington D.C.: CQ Press.
15. Stromajer, J. (2013). *Orožarska politika in zakonodaja v Združenih državah Amerike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Vizzard, W. J. (1995). The impact of Agenda Conflict of Policy Formulation and Implementation: The Case of Gun Control. Public Administration Review. Pridobljeno iz <https://books.google.si/books?id=qsoVCgAAQBAJ&pg=PA131&lpg=PA131&dq=19>

[09+sullivan++gun+law&source=bl&ots=1WqzbbVRz6&sig=uQuAljyymUrdVAFL7Ili4NG0ILI&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwiFuJrwxKLOAhUGVxQKHVrkBesQ6AEIKjAC#v=onepage&q=1909%20sullivan%20%20gun%20law&f=false](http://www.cnn.com/2013/01/09/us/nra-gun-research/)

17. Watkins, T. (10.1.2013). How the NRA wield its influence. CNN. Pridobljeno iz <http://edition.cnn.com/2013/01/09/us/nra-gun-research/>
18. Winkler, A. (2011). *Gunfight: The Battle Over the Right to Bear Arms in America*. New York: Wall Street Journal.

VIRI

1. BBC News. (8.1.2016). US gun control: What is the NRA and why is it so powerful? Pridobljeno iz <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-35261394>
2. German Rifle Association. (24.2.2013). Die National Rifle Association of America und warum sie so erfolgreich ist. Pridobljeno iz <http://german-rifle-association.de/die-national-rifle-association-of-america-und-warum-sie-so-erfolgreich-ist/>
3. MagazinUSA.com. (27.6.2016). Geschichte der U.S. Verfassung. Pridobljeno iz http://www.magazinusa.com/us/info/show.aspx?unit=geschichte&doc=1&dsc=Amerikanische_Verfassung
4. New World Encyclopedia. (29.6.2016). European Colonization of the Americas. Pridobljeno iz http://www.newworldencyclopedia.org/entry/European_Colonization_of_the_Americas
5. NRA-ILA. (3.7. 2016). About the NRA Institute for Legislative Action. Pridobljeno iz <https://www.nraila.org/about/>
6. NRA On the Record. (2.7.2016). Member Profile, Harlon Carter. Pridobljeno iz <http://nraontherecord.org/harlon-carter/>
7. NRA on the Record. (7.7.2016). Member Profile, Wayne LaPierre. Pridobljeno iz <http://nraontherecord.org/wayne-lapierre/>
8. RP Online. (21.12.2012). NRA: Gegen Waffen helfen nur Waffen, Die Waffenlobby bleibt ihren Prinzipien treu. Pridobljeno iz <http://www.rp-online.de/panorama/ausland/die-waffenlobby-bleibt-ihren-prinzipien-treu-aid-1.3114874>
9. SRF. (21.5.2016). Die NRA in den USA: Wenn ein Schützenverein Politik macht. Pridobljeno iz <http://www.srf.ch/news/international/die-nra-in-den-usa-wenn-ein-schuetzenverein-politik-macht>
10. The Washington Post. (22.12.2012). History of gun-control legislation. Pridobljeno iz <https://www.washingtonpost.com/national/history-of-gun-control-legislation/2012/12/22/80c8d624-4ad3-11e2-9a42>
11. Zeit Online. (1.7.2016). Dabei sieht er so harmlos aus. Pridobljeno iz <http://www.zeit.de/2013/11/NRA-Waffenlobby-David-Keene/seite-2>